

Marinka

Spoštovani prijatelji, sorodniki, sodelavci, soobčani velikega Tržičana dr. Toneta Pretnarja, spoštovani prijatelji, sorodniki, sodelavci, sosedje, soobčani gospe Zvonke Pretnar,

spoštovani prijatelji knjižnice, ki ponosno nosi ime Toneta Pretnarja,

spoštovani gospod župan mesta pod gorami, kjer delamo in živimo, občine Tržič, magister Borut Sajovic.

Prisrčno pozdravljeni.

Življenje je delovni dan in življenje je malo tudi praznik. Čeprav bi ga morali praznovati vsak trenutek, saj je tako kratko. Ta večer je praznik pred jutrišnjim praznikom. Če se je pred 70-letni peščica ljudi veselila rojstva zdravih dvojčkov Toneta in Zvonke Pretnar, se je z leti krog ljudi, ki so bili in so še veseli, da sta takrat prišla med nas, močno razširil. S svojim delom in življenjem sta se dotaknila mnogih. In dokler si v hvaležnem in toplem spominu, si, si večer, tudi če te telesno več ni.

Knjižnica skupaj z nastopajočimi vam želi, da vam je na predvečer 70 letnice rojstva Toneta in Zvonke Pretnar praznično in veselo.

1. Brane Klančnik (mix tangov)

Domovina naša je svobodna, / vriska gora in dolina rodna, / v soncu sveti se pred nami pot.

Še v tesnobi vojne spočeta, v radosti svobode rojena. V svobodi, ko se je spet srčno plesal tango.

Brat in sestra, Tonček in Zvonka, Pretnarjeva. Usojeno, da sta se starša našla, saj se je njuna mama Marija že kot dekle pisala enako kot njun očka Anton. Iz Ljubljane je mama dvojčka prinesla v Tržič.

Brat, pol ure starejši, živi v naših spominih, sestra še vedno deluje v dobro naše lepe domovine, tržiških ljudi, Tržiča.

V otroštvu sta vriskala, tekala svobodnih bosih nog, vpijala toplo sonce, visoke gore in dolino Tržiško. In se z mladostjo podala v ves svet.

Istega leta pride tudi Pika Nogavička. Čula hop, čula hej, čula hopsasa, vsak dan si izmislim nekaj novega.

Od takrat naprej

Ob mostu v stari hiši pesem biva –

kot hiša stara, kot jutro mlada:

vesela in prijazna in iskriva

ljudem je v radost , ker ima jih rada.

Domača je, a vendar neulovljiva ... (oktava št. 4)

Pesmi so brbotale v Tonetu, morale so ven, na papir, prtiček, škrnicelj, vstopnico, cigaretno škatlico ..., moral jih je deliti, poslati med ljudi. Čula hop, čula hej, čula hopsasa.

Sam pa ležem na val.

Z njega je svet, kot da pleše.

Z njega nebo, kot da miruje ...

Ah, pesniki. Kaj dodajo svetu, je tole pesnjenje in prevajanje komu v korist? Treba je delati, da se kaj ustvari, da se zasluži! Z vsemi takimi pomisleki in očitki se je srečeval tudi Tone.

Zaloti delo pesem? Pesem delo?

Po mnogih letih bo težko dognati,

sicer pa res je, da je bolj veselo

v udobnem stolu vedre verze brati,

in kakor se je pevcu zahotelo,

zamisliti se ali nasmejati:

z nasmehom misel strne se v vzdih resen,

da pesem delo je in delo pesem. (oktava št. 6)

Torej je bil Tone Pretnar srečen, ker mu je bilo delo pesem in pesem delo. S Tadeuszem Rožewicz-em pravi : Jaz si jemljem poezijo, da bi jasneje videl.« Naslovi njegovih pesmi povedo, da pesmi piše, ker » čas je ena zvita zver«, »da se spozna(m)«, »ker ni sanj«, ker »poskuša tebe, mene doseči«

Kdorkoli mimo gre, podari mu oči, / in če kdo vrne se,

ukradi mu pogled, / da zvedel boš, kdo si.

Če mimo prideš kdaj, / ti podarim oči,

in če slučajno greš nazaj, / na mene se ozri, / da se spoznam.

Ponavljamo se

Ponavljamo se / kakor izravana, nikamor presajena drevesa.

Cesta je jalova, / pa je vseeno naša pot.

Še preden bo nebo zaužilo / belo hostijo noči,

bo moj utrujen korak / z jalovo cesto življenja / spočel korenine,

ki jih bom nekoč / s poljubi razdajal ljudem, / da bodo našli svoje polje.

2. Brane Klančnik (Moonlight serenada)

Tone Pretnar je verzolog, literarni zgodovinar, polonist, docent in izredni profesor na evropskih fakultetah, svetovljan, prevajalec. Prevedel je pesmi 145 avtorjev !!!!, od tega 74 poljskih, 19 ruskih, 23 drugih slovanskih, 12 litavskih in 17 ostalih (angleški, francoski, nemški, perzijski, novohebrejski). Prevedene pesmi so najraznolikejše, kakršen je človek, kakršno je življenje. Zasanjane, hrepeneče, družbeno angažirane, trpeče, sprašujoče, zabavne, zbadljive, zafrkljive. Vse tak je bil tudi Tone Pretnar.

Ki je pazila na kožuh (1562)

Za praznik mati hčeri kožuh je sešila

in ji zabičala, da bi nanj pazila.

Hči k maši šla je, pred oltar je pokleknila

in prek kolen visoko kožuh potegnila.

Duhovnik, ki iz ust mu božja vre beseda,

v kolenca brez potrebe vse kar gleda, gleda:

»Dekle, glej, če ne boš kožuha dol spustila,

se v pozno noč bo maša potegnila!«

Ki je omedlela na moževem pogrebu

Ko zagrebli so gospoda, je gospa jokala:

»Kaj sem sirota jaz uboga dočakala?«

Tolažba prav nobena nič ji ni zalegla,

ko so ga v zemljo dali, je na zemljo legla,

ko so grob zasuli, je vedeti hotela:

»Povejte mi, ali sem dobro omedlela?

Še bolj rada bi, a kaj, ko nisem znala,

moža do zdaj še nisem nikdar pokopala.«

Pametna

»Kdaj je bolj prav, da bi se fukala?«

Mladenka je vprašala doktorja.

»Zvečer je slajše,« doktor ji dejal je,

»a zjutraj bolj koristno je za zdravje!«

»No, zjutraj,« se dekle ja zasmejala,

»se bova zdravila, zvečer sladkala!«

Neznana

Ne vem, kdo si: si Mici ali Kati?

Vem le, da se ime ti rima s scati.

Četudi bi se pod menoj poscala,

samo da kdaj bi pod menoj ležala!

Trmasta ženska (Adam Mickiewicz)

Že toliko je samomorov zdaj, da straže

nad reko bede; če le oseba se prikaže,

ki napisa ne spregleda, / ki je v lica suha, bleda,
mislijo, da sili v smrt.

Za njo shite, jo ulovijo, / jo smrti rešijo, a v ječo posadijo.

Nekoč nekdo je tekel proti toku Sene:

»Postoj, ne boš!« stražar ga zaokrene, / potem uradno vpraša ga po vzroku,
čemu bežati proti toku.

»Nesreča, pomagajte!« revež vpije, / »tu žena utonila mi je!«

In solza mu v očeh zasije.

Posluša ga stražar, pa reče: / »Odnaša trupla voda, kamor teče,

ti proti nji bežiš, v nepravi smeri, / hidravlike ne znaš pač,

ne boš je našel, ne! Pri moji veri!«

»Kako da ne!« iskalec vzklikne. »Vi ste v zmoti,

saj zmeraj in povsod imela je kaj proti, / zato me ne sprašujte več po vzroku,

še mrtva se upira reke toku.«

Marian Hemar (1901 – 1972) Tonček in psihoanaliza

En Tonček Slonimski / pa Freuda ne mara.

»Ta fant je, bi rekel, / nesramnež brez para:

sem sanjal omare / navadne in znane,

a Freud mi podtaknil / je ženske organe.

Če res mi kdaj blag sen / organ tak pričara,

povprašal bom Freuda, / če to je omara.«

Prav po pobalinsko / zagodel je Freudu.

Vse svet se je smejal kot / Haroldu Lloyd.

»Nauk,« pravi, »veselja / mi nikdar ne skvari,

Imam Wellsa v čisljih, / a Freuda v omari!«

Potem pa se je zaradi veselja nad priložnostnim rimanjem poimenoval za grafomana. To je človek, pretirano nagnjen k čezmernemu pisanju, grafomanija pa duhovit verzificiran odziv na dogodke in ljudi okrog sebe. In on to počne brez predsodkov, da bo s tem zmanjšal svoj ugled.

Ampak jaz sem grafoman,

Lajnati me veseli,

Brez koristi in brez sanj,

In brez vsakršne osti.

Ne koristim in ne škodim

Celostni književnosti

In poslednji njeni modi.

Kot Pika Nogavička: Čula hop, čula hej, čula hopsasa, vsak dan si izmislim nekaj novega.

Tki se, tki, grafomanija,

Kot preproga vse pokrij,

V kič prelesten pozavijaj

Vso gnilobo naših dni.

Srce ne vpraša za denar

In je zato tembolj srce.

Ljubezni je ljubezni mar.

Voda ni voda brez vode.

Izginjajo v oblaku hlapi.

Jeza jeze ne požre

In Gorenjci so bedaki.

3. Zdravka in Brane Klančnik - 94. oktava iz Ob sotočju Bistrice in Mošenika (glas in kitara)

Življenjepisa si ni moč izmisliti. Za suhoparnimi datumi in dejstvi je vse polno življenja. Ker je vse zbrano in zapisano, ker podatki skozi eno uho vstopijo, skozi drugo glavo zapustijo, ne bomo obremenjevali večera s podatki, naštevanji njegovih del, prejetih priznanj in nagrad itd.

Na mizici ob strani so na voljo Zgodbe o Tonetu, mnogi jih že imate doma, poiščite, če imate tudi prekrasno monografijo V sotočju Bistrice in Mošenika z njegovimi 100-timi oktavami, slivospevi Tržiču (gospo Zdravko Klančnik je posebej nagovoril v 94-ti, ki smo jo pravkar slišali v njeni avtorski uglasbitvi), kakšno izdajo njegovih pesmi, prevodov, pa jih jutri, v hladni senčici, vzemite v roke in osvežite še faktografski spomin nanj.

Doma »vzporedno s trgom ulica se vije,
ni ulica, je nekaj kot dvorišče,
je prostor, kjer nekdanje melodije
otrok nekdanji, zdaj že stavec, išče.
Če kakšno najde, hitro jo spet skrije
v sanj nedosanjanih temno skladišče,
in kadar ponevedoma odpre ga,
po ulici se star napev razlega.«

Pa vseeno »Marsikteri romar se poda na Poljsko,
Anglosaško ali druge kraje.
Rad je tam, ampak ga kmalu daje
Tožedomje, mu srce zastrupi.
In takrat razglednico si kupi,
Napiše nanjo lepo pozdrav,
In k vam ga ptiček nese iz daljav.«

Ne na Poljsko, kaj bi tam, saj že dobro jo pozna. V Mongolijo se gospa Zvonka Pretnar za svoj rojstni dan poda, tožedomje nazaj jo pripelja.

Anton Janša

Za Mošenikom 6 je številka Pretnarjeve hiše

in dans Zvonka je doma, če jo glih kdo iše.

Za njen praznik in spomin na Tončka brata

je na stežaj odprla svoja vrata.

Posluš, prid no že ... men že voda vre!

Zvonka, že grem ...ja, kva pa je?

Ja prid no že enkrat na kofe!

Pridem, sam nekam dost nas je!

Sem povabila čist vse. Z enim štokom Tončku v spomin komot preživim!

Ja že, kva pa kofe? Dej no mir, bom pa vode dolila še!

Na steno Pretnarjeve hiše Tržiška mladež že grafite piše!

Iz tega se lepo izve, kaj o Tonetu sploh ve.

- Tone je bil kul in slika, / rimal pa je nekej od Bistrice in Mošenika.
- Po Tržiču je kot v transu hodil / živel v knjigah in po Poljski blodil.
- Tonček je bluzil, pesnil in bral, / vse, kar dobil je, je sproti razdal.
- Tone ga rad srka in pa spušča dime, / rumene rože tala in podarja rime.
- Zvonka pa ne prosi, ona naroči / in vse kar si zamisli, tudi dobi.

Sorojenci so eden drugemu zgled in tekmeci. Delavnost izrazito opiše oba Pretnarja, Zvonko in Toneta. Zvonka Pretnar je bila od 1988 do 1999 ravnateljica Zavoda za kulturo in izobraževanje v Tržiču, skrbela je za skladen razvoj vseh treh zavodov: knjižnice, muzeja, ljudske univerze in za aktiviranje Kurnikove hiše. Ponatis Kraglovih Zgodovinskih drobcev župnije Tržič, publikacije, ki predstavljajo zgodovinske znamenitosti Tržiča: Bornova posest, Tehniški muzej rake, Oglarjenje, Zbornik po muzeju, publicistični prispevki v različnih strokovnih revijah, uredništvo pri Društvenih novicah Društva fosilov in mineralov, Tržičanu, pa organizacijski odbor mednarodne razstave fosilov in mineralov, občinska svetnica, predsednica Društva upokojencev Tržič ... vse to so njena zrna, njeni položeni kamni in pogača in palača.

Anton Janša

Vrednostni koeficient Pretnarjevih dvojčkov

Zvonka ali Tone?

Kdo je bil bolj poreden? / Kdo je bil več vreden?

Boljši Tone, ker je bil moški? / Boljši Tone, ker je bil poet?

Ne, samo zato, ker tik pred Zvonko je prijokal na ta svet!

In kaj zato vse dobi in kaj mu vse pripade?

Za celih 500 din večje otroške je imel doklade!

Tončekov monolog je Zvonkin nemolog

»Zvonka, to da težja si od mene / kriva je zdravniška vaga.

Ampak to, da večja si od mene / to se mi pa fejest feržmaga!

Tako, zdej bom pobegnili v svojo uto, / tebi pa prisolil bom klofuto!«

SMB fotografija

V albumu spominov je prekrasna slika, / Zvonka na obisku kod Toneta - vojnika.

»Ja otadžbinu volim i kad spavam! / A starije vojnike ja uopšte ne jebavam.«

Konec- čestitka

In čisto na koncu – strela jasna!

Tonček bi zavrtel oči, vzdihnil in dejal:

«Zvonka, moja sestra, ti si mi prva guna, / ti si gospodična Pretnarca in krasna!«

Pripognil bi se in sklonil se globoko / in nežno bi poljubil te na roko.

V mislih bi podaril ves ti svet , / v resnici pa le en rumen cvet.

4. Zdravka in Brane Klančnik - Kjer je sonce

Tone pravi:

Poskušal sem te doseči, / pa sem le sanjal.

Prišla si zjutraj, še v somraku,
in podaril sem ti sanje izza napol spuščениh trepalnic,
da bi mi opoldne / v široko odprte oči natrosila resnice.

Potem si odšla / in mimogrede si pogledala moj cvetlični grm.

Vstal sem, potrgal z njega vse cvetove
in jih poljubil (da bi nihče drug ne poljubil tvojega pogleda),

Zakaj vsakomur nekdaj podari usoda majceno stvar / samo zanj,
da skozi življenje išče kotichek, / da bi jo zaklenil vanj,

in za vsakomer ostane spomin / samo zanj,
pa vendar ne more najti prostora, / da bi ga zaprl vanj.

Za vsakomer ostane spomin – / samo zanj, pa vendar ne more najti prostora, / da bi ga zaprl vanj.

Spominov se ne zapira, spomine se oživlja, deli, pripoveduje naprej. Tako delimo Toneta naprej. Ni ga manj, vse več ga je. Ni manj živ, vse bolj je živ. Vse bolj znani so nam njegovi verzi, vse več jih znamo na pamet. Kot pregovore, ponarodele ali vsaj »potržičene«.

Zdaj končana je ta vaja:

sonce vzhaja in zahaja.

In zato bo zmeraj prav,

ko boš knjigo to prebral.

Knjige ni: s teboj nastaja.

KADAR ODIDETE

Nikdar ne boste popolnoma odšli.

Svet se vrti / in postali mi boste večeri.

Pesem se nikoli ne postara. Avtor v nji je večno mlad.

Pesem se nikoli ne postara.

Avtor v nji je večno mlad.

Tudi če nas kdaj občutek vara,

Res je, da bi s pesmijo vsak rad

Izigral ujetost v čas.

Cilj je jasen zanj, za nas. /

In zato še v naši mrzli dobi

Jasno je, da se prevajati spodobi

In dokazati, da se pesem ne postara.

Ob naslednji prevedeni pesmi bi se lahko vpraševali, ali je slutil bližnjo smrt, simulirali to in ono. Dejstvo je le to, da se pisana mavrica prav slehernega življenja začne v rojstvu in konča v smrti in vse to večno povzemajo poezija, proza, strune, čopiči.

Oporoka (Henrikas Nagys), prevedel 1991

Na črno mi pred smrtjo pobarvajte lase,

da mogel v nočnem miru bom sam trdno zaspati,

in naj nikdar nikomur ločiti ne uspe,

kje smrt je, kje usoda, kje so moji sni krilati.

Zeleno mi pred smrtjo pobarvajte obraz,

nad mano naj gozdovi spokojno zelene,

in naj nikdar nikomur ločiti ne uspe,

kje so drevesa in kje mah in kje sem jaz.

Marinka:

Napisal si tudi: Ko fabula se bo končala, / bo Tone rekel: Lepa hvala.

Dragi Tone, kdo ve, ali po smrti res še smo. Lepa hvala za vso ustvarjeno lepoto, ki je ostala za teboj, za blage modrosti; da si bil doma pri nas, v Tržiču.

Zdi se mi, da je Tone Pretnar prav v ta namen poslovenil verza anonimnega avtorja iz leta 1683, → vsekakor veljajo zanj:

Mesto hvaležno ti daje, kar more, če moglo bi dati

več, kot ima, bi v tem mestu zlat stal od čevljev do glave.

Prosim gospoda župana, magistra Boruta Sajovica in gospo Zvonko Pretnar, da skupaj odkrijemo spominsko ploščo.

Preden vzdignemo zdravico gospe Zvonki Pretnar, se najlepše zahvaljujem za sodelovanje Borisu Kuburiču, članom Mladinskega gledališča Tržič gospe Marini Bohinc, gospodoma Janezu Kiklu in Davidu Ahačiču, gospodu Antonu Janši, Zdravki in Branetu Klančnik, svojim sodelavcem, Slavku Bohincu, kamnoseštvu Šter z Zgornjega Brnika in seveda zlasti ustanoviteljici knjižnice, Občini Tržič - gospodu županu Borutu Sajovicu. Hvala vsem, da ste prišli.